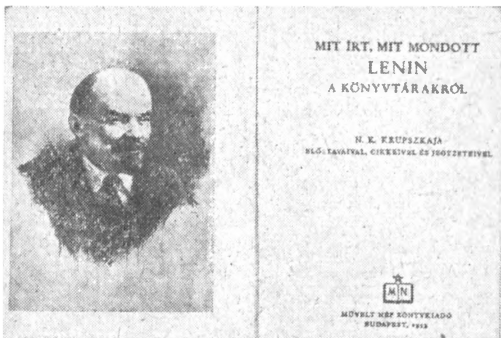

N. K. Krupszkaja:

Mit írt, mit mondott Lenin a könyvtárakról

Hosszabb-rövidebb idézetek alapján, különféle cikkek, tanulmányok, előadások anyagából ma már minden könyvtári dolgozó előtt ismeretes, hogy Lenin különös gondossággal foglalkozott a könyv és a könyvtárügy problémáival, társadalomépítő jelentőségével. Arról azonban, hogy Lenin az októberi forradalom sikere, a szocialista termelés kiépítése, a kultúrforradalom diadalravitele szempontjából milyen jelentőséget tulajdonított a könyvnek és a könyvtárügynek, továbbá, hogy a szocialista könyvtárügy elvi célkitűzéseit is milyen rendkívüli előrelátással ismerte fel, a műveltség és könyv, a könyvtár és a tömegek, a forradalom és műveltség összefüggéseit milyen mélyenjáró elemzésekkel tárta fel, magyar nyelven csak most alkothatunk *összefüggő képet* magunknak. A Művelt Nép Könyvkiadó szép és gondos kiadásában, jó fordításban most került a magyar olvasók kezébe N. K. Krupszkaja kitűnő köteté, amelyben Leninnek a szocialista könyvtárügyről fennmaradt nézeteit, terveit, útmutatásait, rendelkezéseit gyűjtötte össze. A könyvtárügyre vonatkozó lenini levelek, beszédek, cikkek, utasítások és rendeletek szövegei mellett helyet kapott a kötetben N. K. Krupszkaja négy olyan tanulmánya is, amelyben Leninnek a könyvtárakban végzett személyes munkáját, tudományos kutatási módszerét, a tudás és a tudomány terjesztésével kapcsolatos teendőket és a lenini útmutatások alapján újjászervezett szovjet könyvtárügy főbb feladatait világítja meg. Az anyag a történeti háttér és összefüggések feltárásával kerek egészzé válik s éppen ezért minden könyvtáros számára érdekes és nélkülözhetetlen olvasmány N. K. Krupszkaja könyve.

N. K. Krupszkaja könyve mindenképp előtt arról tájékoztat, hogy Lenin egész élete folyamán szoros kapcsolatban állott

a könyvekkel, a könyvtárakkal és a könyvtárüggyel. Mint olvasó s mint a munkásmozgalom kimagasló vezére műveinek megírásához számos oroszországi és külföldi könyvtár segítségét igénybe vette. Közlései szerint »*Lenin igen sok időt töltött könyvtárakban. Amikor Szamarában élt, igen sok könyvet kölcsönzött ki a könyvtárból. Amikor pedig átköltözött Pityerbe (Pétervárra), napokon keresztül ült a Nyilvános Könyvtárban. Könyveket kölcsönzött a Szabadkereskedelmi Társaság könyvtárból is, egy csomó más könyvtárból is. Nővére még akkor is vitt neki könyveket a könyvtárból, amikor börtönben ült. ... megállapítható, hogy A kapitalizmus fejlődése Oroszországban című könyvének megírásához 583 könyvet kellett használnia.*« (23. l.) »*Miután külföldre került, Vlagyimir Iljics még szorgalmasabban látogatta a könyvtárakat. Tudott idegen nyelveket és rengeteg idegen nyelvű könyvet olvasott. Lenin sohasem tudta volna megvenni ezeket a könyveket, mert az emigrációs életben minden garast számba kellett venni, takarékoskodni kellett a villamoson, az étkezésén stb. De ha Iljics nem olvasott volna könyveket, külföldi újságokat, folyóiratokat, nem tudta volna elvégezni azt a munkát, amelyet végzett, nem szerezte volna meg magának azokat az ismereteket, amelyekkel oly nagy-szerűen fel volt vértézve.*« (24. l.)

Lenin tehát mindenképp mint olvasó számtalan alkalommal személyesen megismerte a könyvtárak munkáját: a jól működő könyvtár segítségét és a gyenge vagy rossz könyvtárak hátrányait. Ez a sokoldalú, konkrét személyes helyzetismeret lehetővé tette számára, hogy később, a forradalom éveiben részletekbe menően és biztos kézzel irányítást adjon a könyvtárügy korszerű újjászervezéséhez. Levelei, feljegyzései arról is tanúskodnak, hogy az általa használt könyvtárak működésével kapcsolatban minden alkalommal nyomban levonta azokat a *művelődéspolitikai* tanulságokat és kikristályosította azokat az alapelveket is, amelyek később a szovjet könyvtárügy előbbrevitelében felhasználhatók voltak s amelyek a szocialista könyvtárpolitika alapjaivá váltak. Eppen ez az állandó eleven művelődéspolitikai érdeklődés, ez a folytonos bíráló kiértékelés készítette fel arra, hogy a szocialista könyvtárpolitika döntő elvi problémáit felismerje, a szükséges megoldásokat a forradalmi átalakulás első nehéz éveiben is világos célkitűzésekkel, konkrét kezdeményezésekkel és határozott intézkedésekkel elősegítse. Így nyomban a forradalom győzelme után intézkedik a *Petrovádi Nyilvános Könyvtár Feladatairól, a Könyvtárügy Meg-*

szervezéséről (1918 június), és a könyvtárak és könyvgyűjtemények védelméről (1918 június), a könyvtári munkaverseny megindításáról, a könyvtári adatszolgáltatásról (1919 február). Beszédet mond a könyvtárügy óriási jelentőségéről a tömegek kulturális színvonalának felemelkedése szempontjából (1919 május), rendelkezik a könyvtárügyek központosításáról (1920 november), stb., hogy csak a legfontosabbakat említsük.

Természetesen »*azt a nagy figyelmet és gondoskodást, mellyel ő... a Szovjetek országában a könyvtárügyek megszervezése iránt viseltetett, egymagában sem a gazdag személyes olvasói tapasztalatokkal, sem könyvtárpolitikai elgondolásokkal nem lehetne kellőképpen megmagyarázni. Leninnek, a proletárforradalom nagy vezérének figyelmét a könyvtárügy felé e személyes okokon túl döntően az vonzotta, gondoskodását és intézkedéseit az a szilárd meggyőződés vezette, hogy a könyv és a könyvtárügy a dolgozó tömegek forradalmi harcának egyik rendkívül fontos eszköze, mert a szocialista forradalmat természetesen csak művelt tömegek lendíthetik előre s »ezért rá kell térni végre a helyes útra, amelyen haladva legyőzzük azt a kultúralatlanságot és elmaradottságot, ami miatt az egész idő alatt szenvedtünk.« (16. l.) Ismételten hangsúlyozza ezenkívül, hogy »...nem elég felszámolnunk az irástudatlanságot, hanem fel kell még építenünk a szovjet gazdaságot is, már pedig ebben magában az irni-olvasni-tudással nem sokra megyünk. Nekünk arra van szükségünk, hogy óriási mértékben emelkedjék a kultúra színvonala. Arra van szükségünk, hogy az emberek valóban kihasználják az irni-olvasni tudásukat, hogy legyen mit olvasniuk, hogy legyenek újságjaik és propaganda broszúráik, hogy ezeket helyesen osszák szét, és hogy ezek eljussanak a néphez...« (55. l.) Külön cikkben gondosan elemzi az első könyvtárstatisztikai adatokat, amelyek »nyilvánvalóan azt mutatják, hogy a munkás és paraszttömegek óriási lendülettel törnek a tudás felé s hogy a műveltség megszerzésére, a könyvtárak alakítására irányuló törekvések hatalmasak, a szó igazi értelmében »népiek«. De még távolról sem értünk ahhoz, hogy a népek ezt a törekvését szervezzük, irányítsuk, a'akítsuk, hogy ezt a törekvést helyesen kielégítsük. Még nagyon-nagyon sokat és állhatatosan kell dolgoznunk a valóban egységes könyvtárhálózat megteremtésén.« (50. l.) Pedig »...ha egyesítjük Oroszország könyvtárait, akkor lesz elég könyv az irástudók számára és az irástudatlanok tanítására. Most fel kell venni a harcot a szervezetlenség maradványai, a zűrzavar, a neveléses hatáskörüvük ellen. Ez legyen a főfeladatunk. Hozzá kell látnunk egy egyszerű, de ha-*

laszthatatlanul fontos dologhoz: az irástudók mozgósításához és az irástudatlanság elleni harchoz. Fel kell használnunk azokat a könyveket, amelyekkel rendelkezünk és hozzá kell látnunk, hogy megteremtjük a szervezett könyvtárhálózatot... Ebben a kis dologban forradalmunk alapvető adata tükröződik.« (45. l.) Így lesz szemléletében a könyvtár és a könyvtáros »a szocialista építés felelős résztvevője« s ez adja meg a könyvtárügy óriási jelentőségét a forradalom sikere, a szocialista gazdaság és társadalom felépítése szempontjából.

Tévedés volna azonban azt vélni, hogy Leninnek a könyvtárügyről közölt nézetei, tanulmányai, célkitűzései és intézkedései, valamint N. K. Krupszkaja könyvtári vonatkozású tanulmányai ma már főként mint történelmi érdekességű dokumentumok érdemelnek figyelmet. Nyomban nyilvánvalóvá válik a kötet *időszerepe*, a szocialista könyvtárpolitikában máig ható elevenisége és jelentősége, ha kiemeljük az érintett vagy tárgyalt problémák legfontosabbjait. Így ismételtlen sorra kerül a kötetben az egységes könyvtári hálózat kiépítésének a kérdése, a könyvtárügyek központi intézésének szükségessége, a könyvtárak és olvasótermek számának erőteljes szaporítása, a nyitvatartási idő meghosszabbítása, a használati díjak eltörlése, a könyvtárak kiadványokkal való ellátása, a nemzeti könyvkincs védelmének és helyes elosztásának megszervezése, a könyvtárközi kölcsönzés szervezetté tétele, a könyv- és könyvtár propagálása a dolgozó tömegek körében, a gyermek és ifjúsági könyvtárak ügye, a könyvtárosok számának felemelése és a szakmai képzés biztosítása, a szocialista munkaverseny bevezetése a könyvtári munkában, a könyvtári adatszolgáltatás észszerűsítése, a központi katalógusok szükségessége, a könyvtárnak eleven tömeghatású kulturális központtá való fejlesztése, stb., stb. Mint látható, ezek egytől-egyig olyan problémák, amelyek ma is a szocialista könyvtárügy központi kérdései. A Szovjetunió könyvtárügyének 35 éves története lényegében a lenini alapvetés hatalmas méretű kibontakoztatása, a Lenin által felvetett elvek, tervek, célkitűzések részletes kidolgozása, általános alkalmazása és fokozatos megvalósítása. Ez teszi ezeket a dokumentumokat ma is annyira időszertívé, ez magyarázza Krupszkaja kötetének rendkívüli jelentőségét: három orszonyelvű kiadását és 150 ezres példányszámát.

Lenin cikkeinek, feljegyzéseinek, leveleinek, rendeleteinek alapvető fontossága teszi a magyar könyvtárügy számára is időszertívé és nélkülözhetetlenné Krupszkaja könyvének lefordítását. Fejlődésbe lendült könyvtárügyünk elvi megalapozását, jövőendő perspektíváinak meghatározását s terveink fokozatos megvalósítását biztosabb kézzel végezhetjük, ha könyvtárpoli-

tikánk irányítói és könyvtárügyünk munkásai alaposan tanulmányozzák Lenin útmutatásait. A múltévi minisztertanácsi határozat meggyorsította könyvtárügyünk korszerű kifejlődését. Ez a fejlődés nálunk is sorjában felvetette vagy felveti könyvtárhálózatunk teljes, szerves kiépítésének, az egyes nagy könyvtári hálózatok gyűjtőkörre pontos meghatározásának, a könyvtárügyek intézésében a központi egyeztető, összehangoló országos szervnek, a könyvtárközi együttműködés megszervezésének a kérdéseit. Nekünk is korszerűen ki kell fejlesztenünk iskolai, felsőoktatási és gyermek könyvtárainkat, valamint termelőszövetkezeteink és állami gazdaságaink könyvtárait. Nálunk is ki kell szélesíteni a könyvtári munkaversenyt, be kell vezetnünk a modern könyvtári munkamódszereket és el kell mélyítenünk a könyvtári módszertani munkát. Sürgősen meg kell terveznünk központi katalógusaink rendszerét országosan. A tájékoztató szolgálatot, a bibliográfiai munkát, és az olvasókkal való foglalkozást valóban mindenütt a könyvtári munka közép-

pontjába kell állítanunk. Az eddiginél jóval szorosabb kapcsolatot kell teremtenünk a könyvtári munka és a területen folyó termelési ágak között. Véglegesen meg kell oldanunk a könyvtárosképzést közép- és felsőfokon is intézményessé kell tennünk a könyvtárosok továbbképzését is, stb., stb. Rendkívül fontos, hogy ezek és az ezekhez hasonló problémák sürgősen tudatosuljanak, a megfelelő megoldások a szovjet könyvtári tapasztalatok felhasználásával minél előbb kidolgozást nyerjenek, eddigi eredményeink és hiányosságaink a könyvtáros közvélemény előtt megvilágításra és megvitatásra kerüljenek, hogy így a magyar könyvtárügy minél előbb kellő korszerű színvonalra emelkedjék és a szocialista kultúrforradalom eleven, tömeghatású eszközüvé válhasson. Ehhez a szép és nagy munkához nyújt komoly segítséget és útmutatást könyvtárügyünk minden dolgozójának Krupszkaja most megjelent kötete.

KOVACS MATE

Többmillió kötet könyvet dolgoznak fel szétosztásra a Népkönyvtári Központban

A minisztertanács könyvtárügyi feladataira a Népkönyvtári Központ feladatként tette a nemzeti tulajdonba került könyvek feldolgozását és megfelelő könyvtárakba való eljuttatását. A határozat rövid mondataiban súlyos tartalom van. A Népkönyvtári Központ raktáiraiban ugyanis *többmillió könyv* gyűlt össze és jelentős részük értékes munka, amely ma már csak nehezen, vagy egyáltalán nem szerezhető meg. Ezt a könyvhegyet kell a Népkönyvtári Központ Könyvfeldolgozó osztályának átvizsgálnia és szétosztania, hogy a könyvek a könyvtárak kezében kultúrforradalmunk fegyvereivé váljanak.

A könyvhegy lebontásait a könyvtárak számára legnagyobb jelentőségű, 1850 után megjelent magyar szépirodalmi és szakmunkák feldolgozásával kezdték meg. A feldolgozó munka alapvető célja egyrészt a mult rendszer hibás könyvtárpolitikája következtében elhanyagolt vidéki (megyei) könyvtárak állományának kiegészítése a felszabadulás előtti könyvtermés legjavával, másrészt nemzeti gyűjtőkörű könyvtáraink, valamint egyes tudományágakat képviselő nagy könyvtáraink állományának lehető teljessé tétele. A könyvfeldolgozó osztály arra törekszik, hogy ezt a könyvtáraink fejlesztése szempontjából egyedülálló alkalmat minél jobban megra-

gadva, minden könyvet olyan könyvtárba juttasson el, ahol az leginkább használható.

A hatalmas könyvanyag szétosztása a kiválókat művek felajánlása útján történik. A könyveket megfelelő szakemberek bírálják el és azután az Országos Széchényi Könyvtárban készült pontos címlévelettel ellátva, küldik meg az egyes könyvtáraknak. A szétosztásban a megyei könyvtárakon kívül minden nagy nyilvános könyvtárunk, valamint a nagy szakkönyvtárak és főiskolai könyvtárak is részesülnek.

Az eddigi munka tapasztalatai azt mutatják, hogy a könyvtárak a részükre felajánlott könyveket jól tudják használni. A könyvfeldolgozó munkában résztvevők lelkesen teljesítik kötelességüket, mert tudják, hogy használatlanul heverő könyvek száz ezreit adják az olvasók és kutatók kezébe. Jelentős segítséget adnak e nagy munkához az egyes tudományágakat képviselő nagy könyvtárak, mind a művek elbírálása tekintetében, mind elvi kérdések megoldásában. A szétosztott könyvekből részesülő többi könyvtártól a Népkönyvtári Központ mindössze azt kéri, hogy a szétosztás technikai feltételeit pontosan tartsák be és aztán minél jobban használják fel az átadott könyveket kultúrforradalmunk sikeréhez.